

táncosát”. Szász Dániel pedig úgy dönt, aláveti magát a három kissé zakkant nő szabályainak. A próbafolyamat végül eljut az előadás csúcspontjára, az erőszakig; közben érezzük, ezen áll vagy bukik a fiktív előadás sikere. És Boross Martin rendezésének is ez a kulcsjelenete: a rendezők a férfi fölötti hatalmuktól megrészegülten elveszítik a kontrollt, felrúgják az előre lefektetett játékszabályokat, semmibe veszik fikció és valóság határait, valóban fojtogatni és bántalmazni kezdik a színészüket. A jelenet viszont nem elég ijesztő ahhoz, hogy elhiggyük, Szász Dánielnek valóban bármi baja történhet a színpadon, nem függeszti fel a hitetlenségünket, ami nem is csoda: egy ilyen önreflexív esz-közökkel élő színházi előadásnál valóban kemény dió egyik pillanatról a másikra valóságként fogad(tat)ni el a mű fikcióját. A probléma viszont az, ha nem hisszük el, hogy a nők valós veszélyt jelentenek ebben a jelenetben a férfira, úgy nincs alátámasztva az a feltevés sem, hogy az elnyomás relációja megváltoztatható, és ennek következtében a másik fölötti hatalomgyakorlás nem biológiai nemi kérdés, hanem társadalmi. Vagyis ha „a 2008-as évad férfi táncosa” nincs veszélyben, akkor a hatalomgyakorlásra per definitionem csak a férfiak képesek, mert erősebbek, agresszívabbak, mint a nők.

A casting és a próbafolyamat bemutatása, valamint a férfiak üveglítékában való mutogatása felvet egy másik kérdést, amely a színházi alkotófolyamattal kapcsolatos. A férfikiállításon ugyanis nem érzem, hogy az emberi test sokkal jobban ki lenne téve a tekinteteknek, mint egy sima színházi előadásban, és a fiktív próbafolyamat alatt sem lepődöm meg az extrém vagy a másik megalázását célzó instrukcióktól. A színészi testre más szabályok vonatkoznak, mint egy átlagember testére, a színésszel szemben többet engedhet meg magának a rendező. A színházi hierarchia az elnyomáson alapul, a próbafolyamat pedig nagyon sokszor abúzus, de ritkán reflektálunk rá, mert a színházi létezés immanens részének tekintjük. A *Védett férfiak kertjében* nemcsak nők aláznak meg egy férfit, hanem rendezők egy színészt, és ebben a tekintetben elképzelhető, hogy Szász Dániel pályája során rosszabbat is átélt már egy kis fojtogatásnál.

A STEREO Akt előadása valójában igen egyszerű dolgokat vet fel, de nagyon bonyolultan fogalmaz. Egyrészt azt, hogy biológiai szempontból nem vagyunk uralkodásra vagy elnyomásra predestinálva. Másrészt, hogy lényegtelen, férfiak vagy nők teszik, az elnyomás, a másik korlátok közé szorítása rossz társadalmi attitűd. Az improvizációkra épülő, kissé széteső jelenethalmaz legalábbis ebbe az irányba mutat. Persze az Amnesty International és Oltai Kata közreműködéséből következtethetünk arra is, hogy a próbafolyamat egyszersmind tanulási folyamat volt az alkotók számára, és ennek csak egy fázisába engedtek most nekünk betekintést.

Mi? Stereo Akt: *Védett férfiak kertje* – Robert Merle *Védett férfiak* című könyve alapján

Hol? Jurányi Közösségi Produkciós Inkubátorház

Kik? Cuhorka Emese, Julia Jakubowska, Kőszegi Mária, Szász Dániel, valamint Borzai Tibor, Gresó Lénárd, Györe András, Hárs György Péter, Kőmíves Sándor, Krasznay Attila, Nyomárkay Zsigmond, Sebestény Jakab, Tárnoki Tamás, Ulics Balázs, Uray Gergő / Zene: Bartha Márk / Látvány: Oláh Tímea / Dramaturg: Thury Gábor / Dalszövegek: Kemény Zsófi / Konzulens: Oltai Kata, Mérő Vera / Produkciós partner: Füge / Szakmai partner: Amnesty International Magyarország / Rendező: Boross Martin

HARDY JÚLIA

OKOS SZÍNHÁZ A FEJE TETEJÉRE ÁLLÍTOTT NŐI-FÉRFI VISZONYOKRÓL

A *Védett férfiak kertje* című előadás majdnem mindent tud a férfi-női egyenlőtlenségekről, a hátrányos megkülönböztetésekről, az esélyegyenlőség meg nem valósulásáról. Igazi nőnap ajándék volt, amikor a Jurányi Házban beléphettünk a tárlókban és színpadokon pózoló, monologizáló férfiak kiállítására. Egyszerre helyezett minket, női nézőket bizsergető, csodálkozó szerepbe, ahogy kipróbálhattuk a fordított nemi világ általunk feltételezett hagyományos férfiszerepeit, akik kiállított szép nőket bámulva szoktunk/szoktak testekben gyönyörködni, s itt a magunk meghökkenésével dialogizált minden érzéki látvány a bennünk lévő gender-sztereotípiákkal. Mint egy „elvarázsolt kastély” tükörtermében, láttuk a férfitesteket ingyenként csodáló magunkat, a választás, válogatás hatalmi helyzeteiben, ami a zsigeri reflexeinkre való reflektálást állította végül is középpontba. Mint aki tiltott területre tévedt, mint aki az április elseji fordított világban azokkal a kifordított női történetekkel találkozott, amelyek abúzustörténetek, innen és túl a büntetőjog és az etika szabályrendszerén: kapcsolatokban megvalósuló hatalmi túlkapaszkodásokról szólta a történetek, utcai támadásokról, tudományos kongresszusi megaláztatásokról, a bankok magától értetődő férfisovinizmusáról, azokról a helyzetekről, amikor a betegség miatti aggodalom bénítja meg a regresszióban lévő beteget, akit a többszörös hatalmi helyzetben felette álló orvosa vizsgál és kedvtelve vizsgálta. Ahogy nem hisszük el a látottakat, és folyamatosan fennakadunk a belső „gender-tolmácsgép” túlzásain, úgy bukunk hasra a normatív nemi szerepeltvárásokkal teletűzdelt nyelvünkkel és tapasztalatainkkal. Az előadást egyharmadánál, felénél megszakító közvetlen kikérdezés, ahogy a következő rész táncosnői interjúvolják a nézőket, meg is szólít, fel is szólít a kognitív rendrakásra.

A második részben folytatódik a fordított világ, de itt egy végtelenül rokonszenves férfi táncos három nő általi abúzusának anatómiáját kukkolhatjuk végig: a munkát vállaló táncos egyedül, kiszolgáltatottan, míg a nők háromszoros túlerőben, illetve a munkát adók túlhatalmával bírva feszülnek egymásnak... Végignézzhetjük, a játék és a tragikum határmezsgyéjén billegve. A történetek kitűnően megragadják azt a helyzetet, amikor már három ember is ki tud alakítani egy olyan gangszellemet, amelyben feloldódnak a humanitás normái, valami távoli, ismeretlen eredetű bosszú csap le a védtelen áldozatra, aki akaratlanul egy titkos történet, egy nembeli sérelem megtorlásának eszköze lesz. Mint egy bura, úgy zárul a szereplőkre a lokalitás univerzuma, a férfiből tárgy lesz, az elkövető nők uniformizált, személytelen ítéletvégrehajtók. Mindehhez sajátos fűszert ad a film, a médiaszcéna extra felhatalmazása a személyességünk feladására, áruba bocsátására. Ahol profizmusnak hívják a határátlépés eltérését, imitációnak egymás megkínzását.

A „játékban” előkerülnek a játékosok gyerekkori fényképei is. Ártatlan gyerekképek és családi fotók erőszakstruktúrái. Ami kitágítja az itt és most történéseit a gender szerepekbe zárt hosszas szocializációnkra... Elvégeztetett.